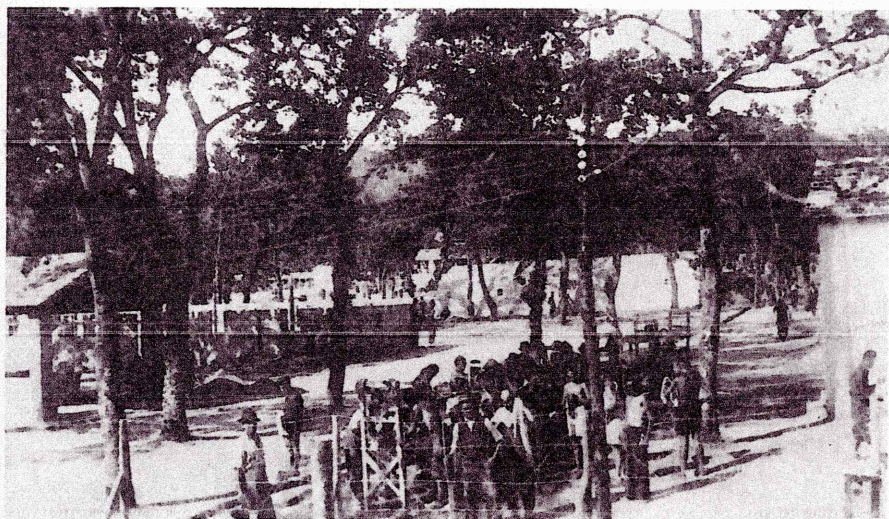

Taborišče je bilo postavljeno v kraju La Mòtina v občini Anghari, kake tri kilometre od mestnega središča. Bilo je ob bregu reke Tibere, v bližini je bil hrastov gozd. Obdano je bilo s trojno žično ograjo. Sprva so načrtovali, da bo tam taborišče vojnih ujetnikov številka 97, ki naj bi sprejelo 9000 ujetnikov. Dela so se začela julija 1942, in to na površini enajstih hektarjev, pozneje pa še na šestih. Potekala so počasi in zgrajena sta bila dva predvidena sektorja od treh.

Taborišču je poveljeval pehotni polkovnik Giuseppe Pistone, ki so ga interniranci opisali kot trdega in nedostopnega. Poveljnika sektorjev sta bila podpolkovnik Fiorenzuola in major Rossi. Vsak od njiju je imel na razpolago 200 karabinjerjev in vojakov. Prvi interniranci, ki so bili sami moški, so prišli iz Gonarsa 7. oktobra 1942, ko taborišče še zdaleč ni bilo dokončano: imelo je le ograjo in nekaj betonskih barak, ki so bile namenjene osebju. Interniranci so bili tako nastanjeni v šotorih. V manjših je bilo prostora za 15 do 20 oseb, v večjih do 60. Po tem prvem transportu so prišli naslednji, in sicer iz taborišč Gonars, Chiesanuova in Rab. Konec oktobra je bilo v Renicciju že 1300 internirancev in decembra 3950, stari pa so bili od 12 do 70 let.

Taborišče Renicci poleti leta 1943. Fotografijo je posnel italijanski oficir. MNZS-pl. 2914/b

Zaradi mraza in pomanjkanja hrane je bil položaj internirancev zelo težak; življenje v prenatrpanih šotorih je privedlo do tega, da so se razširili zajedavci in različne infekcijske bolezni. Italijanski vojaški zdravnik, ki je delal v taborišču, pomagali pa so mu trije interniranci, je lahko naredil le malo, saj

je primanjkovalo zdravil, higienske razmere pa so bile zelo slabe. Primanjkovalo je tekoče vode, ki je dostikrat ni bilo niti za kuhanje, premalo je bilo tudi latrin, ki so bile postavljene na prostem. Kot je januarja 1943 notranjemu in zunanjemu ministrstvu poročal italijanski Rdeči križ, je veliko internirancev jedlo želod. Malo bolje so živeli tisti, ki so imeli kako zaposlitev, kot so bili brivci, čevljarji ali delavci pri gradnji taboriščnih barak.

Do konca januarja je umrlo že sto internirancev, ves čas delovanja taborišča pa 160, v najbolj mrzlem obdobju trije do štirje na dan. Za pokop umrlih so namenili bližnje zapuščeno vaško pokopališče. Razen hvalevrednih izjem, kot je bil poročnik Rouep, je vodstvo internirance obravnavalo bolj kot kriminalce, ne pa kot politične deportirance. Sedemdeset so jih določili za talce, ki bi jih ustrelili v primeru nemirov ali splošne neposlušnosti.

Od konca januarja 1943 so se življenjske razmere začele izboljševati. Oblasti so se odločile, da naredijo konec dolgotrajnim postopkom izročanja paketov, najbolj potrebni pa so dobili čevlje in kak kos obleke. Takrat je bilo veliko internirancev premeščenih drugam ali pa so bili izpuščeni. Poleg tistih, ki so bili izpuščeni na osnovi odločitev vojaških oblasti ali po posredovanju cerkvenih, jih je bilo veliko izpuščenih tudi pod pogojem, da se vključijo v enote MVAC. Renicci je 16. februarja 1943 obiskal nuncij Borgongini Duca, ki je internirancem prinesel osebni papežev pozdrav in določeno vsoto denarja.

Ker je taborišče Renicci Badoglieva vlada poleti 1943 ocenila kot posebej primerno, je tja prišlo veliko italijanskih in tujih protifašistov, ki so jih evakuirali z juga države. Med temi, ki so prišli z otokov Ustica, Ponza, Ventotene in od drugod, so bili Albanec Lazar Fundo, Slovenec Jože Srebrnič in Italijani Vincenzo Gigante, Alfonso Failla in Giorgio Jaksetich. Da bi Italijane ločili od tujcev, so napeljali žično ograjo in tako navidezno ustvarili tretji sektor.

Jugoslovanski interniranci so že prve mesece leta 1943 okrepili in razširili svojo tajno politično organizacijo. Po Mussolinijevem padcu so njihove paravojaške skupine stopile v javnost in začele redno patroljirati po taborišču. To je privedlo do povečanja napetosti med stražarji ter italijanskimi in tujimi interniranci, ki so zahtevali hitro osvoboditev. Napetost se je še povečala potem, ko je bila razglašena kapitulacija. Tako so bile 9. septembra v treh sektorjih taborišča številne protestne manifestacije, ki so prerasle v spopad s stražarji, med katerim so bili ranjeni štirje interniranci, med njimi Italijan Carlo Aldeghieri, ki je nekaj pred tem v Renicci prišel z Ventotena.

Popoldne 14. septembra 1943 je v taborišče na uradni ogled prišla skupina nemških vojakov, kar je sprožilo zmešnjavo in pobege italijanskih vojakov, ki niso več hoteli igrati vloge jetniških paznikov propadlega fašističnega režima. V kratkem so taborišče zapustili vsi, ki so lahko hodili. Veliko internirancev je odšlo proti Apeninom, kjer so se priključili partizanom. Drugo skupino, kakih 700 oseb, so Nemci zajeli in jih privedli nazaj v taborišče, od koder so jih nato deportirali v Nemčijo. Taborišče Renicci je kvestura Italijanske socialne

republike iz Arezza ponovno odprla in ga uporabljala za internacijo političnih nasprotnikov.

Datum	31. 10. 1942	29. 12. 1942	1. 2. 1943	15. 3. 1943	19. 4. 1943	1. 6. 1943
Interniranci	1300	3950	3865	3455	3015	2857
Datum	1. 7. 1943	1. 8. 1943				
Interniranci	3888	3500				

Arhivski viri:

ACS, MI, DGPS, DAGR, kat. Pravila M4, f. 16 (Koncentracijska taborišča), š. 110, m. 1 (Splošne zadeve), spis 43/1.

AUSSME, H8, Vojni zločini, zbirka 104, poročilo nekdanjega poveljnika taborišča.

AVII, Arhiv sovražnih enot, št. 17/8–4, K. 316.

Pietrafitta – Tavernelle (Perugia)

Delovno taborišče, ki ga navadno imenujejo Pietrafitta (občina Piegaro) ali Tavernelle (občina Panicale), po dveh krajih v pokrajini Perugia, je bilo sestavljeno iz treh baz: Pietrafitta, v kateri je bilo prostora za 300 ljudi, Ellera z 200 mesti in Castello Sereni (imenovan tudi Castel Sereni, zgradba, ki je bila v lasti istoimenske družine in je bila blizu kraja Castiglione della Valle), v katerem je bilo prostora za 100 oseb.

Vlada je odločila, da bo na območju v bližini reke Nestore, kjer sta delovala termoelektrarna in rudnik lignita, zgradila novo železniško progo (Ellera–Tavernelle), ki bi jo uporabljala zlasti za prevoz premoga. Konec proge naj bi bil v Pietrafitti, v bližini elektrarne in rudnika; načrtovali pa so, da bi jo podaljšali vse do Tavernelle, ki so oddaljene kake tri kilometre, in naprej do Città Ducale/Chiusi, kjer bi se priključila na progo Firenze–Rim.

Generalštab je 7. oktobra 1942 opravil potrebne nadzorne preglede. Poveljnik taborišča Guido Razzano je svoje delo nastopil 18. decembra. Interniranci, ki so jih poslali iz Gonarsa in Moniga, so začeli prihajati sredi decembra. Vkljeni v skupine po pet oseb so z vlakom prišli do postaje Ellera, od tam pa pod vojaško stražo peš. Do najbolj oddaljenega kraja nastanitve so hodili več kot štiri ure. Zadnji transport, v katerem je bilo 240 oseb, je iz Moniga odšel 28. decembra in po dvodnevni vožnji, med katero interniranci sploh niso dobili hrane, dospel do postaje v Elleri.

Internirance, ki jih je bilo več kot 600, so zaposlili pri pripravi terena za izgradnjo mostu čez reko Nestore in pri izkopavanju kamenja za traso železniške proge. Oddelek v Pietrafitti, ki je bil dejansko v bližini kraja Fontignano, in tisti v Elleri, ki je bil v bližini istoimenske postaje, sta bila sestavljena iz po treh barak v velikosti 6 krat 32 metrov, ki jih je dalo na razpolago vojaško